

Stortingets Finanskomite

Oslo, 24.oktober 2017

Forslaget til statsbudsjett 2018 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjettthøring, kap 2.4.3/ kap. 285 m.fl.

Vi er bekymret for at det foreslås en realnedgang i forskningsbudsjettet, men ser også positive tegn i oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning bl.a. når det gjelder internasjonalt forskningssamarbeid.

Vi vil i det følgende kommentere noen momenter i budsjettforslaget.

Oppsummert har FFA følgende konkrete forslag for 2018:

- Teknisk reduksjon på 0,5% i basisbevilgningen til forskningsinstitutter i de ulike sektorbudsjettene blir i 2018 kompensert med tilsvarende beløp på den aktuelle posten for basisbevilgning.
- Basisbevilgningen til forskningsinstituttene trappes opp gradvis til 25% i en femårig opptrappingsplan. Økningen i basisbevilgning gis en strategisk og tematisk innretning for å løse samfunnsutfordringer, dvs de tematisk prioriterte områdene i Langtidsplanen.
- For at Norge skal gjennomføre de nødvendige langsiktige omstillingene i næringslivet og samfunnet, må myndighetenes forskningsinnsats utgjøre 1,25% av BNP i en overgangsperiode fra 2018. Økningen må forsterke innsatsen for å løse samfunnets store utfordringer og sikre samfunnsnytte av forskningsmidlene. Virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet og som bidrar til modernisering i offentlig sektor må særlig styrkes.
- Stortinget må gjennom Langtidsplanen sette konkrete og forpliktende opptrappinger på de store samfunnsområdene Innovativt næringsliv, Klima og miljøvennlig energi og transport, Fornylse i offentlig sektor og Internasjonal sikkerhet og migrasjon. Departementene må forpliktes på gjennomføring av strategiene.
- Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearena.

Basisbevilgning til forskningsinstituttene må styrkes

Norske selvstendige forskningsinstitutter har en basisbevilgning på 10% i gjennomsnitt, de teknisk-industrielle instituttene har 7% basisbevilgning. Dette er meget lavt i forhold til de forskningsmiljøer en samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt, som har en basisbevilgning på 25%-50%. Basisbevilgningen benyttes til faglig utvikling, vitenskapelig publisering og til å identifisere kunnskapshull og innovasjonspotensiale i samspill med brukere av ny kunnskap. I UK benytter en [Catapults](#), i [Tyskland Fraunhofer](#) og i [Nederland TNO](#), dvs forskningsinstitutter med basisbevilgning på 25%-50%, som katalysator for innovasjon i tette samspill med næringsklynger og offentlige virksomheter.

Lav basisbevilgning til norske selvstendige forskningsinstitutter gjør det vanskelig for instituttene å forske tilstrekkelig fremtidsrettet og på tema som det ikke er finnes betalingsvilje for i dag. De teknisk-industrielle instituttene har for eksempel hatt mye engasjement bundet opp i petroleumsrelaterte oppdrag og programforskning. Instituttene har begrenset langsiktighet og for lite strategisk handlingsrom til å iverksette framtdsrettede strategier og fagutvikling som ser ut over kortsiktige markedsbehov. Lav basisbevilgning gir stor avhengighet av eksisterende kunder og dermed kortsiktige strategier. Lav basisbevilgning gjør at instituttene må begrense langsiktig og eksplorativ faglig utvikling og samspill med brukerne. En evaluering av de teknisk-industrielle instituttene viser samtidig at de bidrar til 1,1% av den totale verdiskapningen i næringslivet.

Både instituttevalueringene gjennomført av internasjonalt sammensatte paneler og OECDs *Review of Norway's research and higher education policy* (2017), understreker dette: Basisbevilgningen til norske forskningsinstitutter er så lav at det begrenser samfunns-effekten av instituttene, på tross av at forskningen holder høy kvalitet og god relevans. Konklusjonen er entydig: Lav basisbevilgning er en hovedutfordring og må styrkes. Stortinget var også i

behandling av Industrimeldingen tydelig på at en vil styrke basisbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene, samt vurdere å ta opp SINTEF Raufoss Manufacturing AS i basisfinansieringsordningen.

FFA foreslår at

- Regjeringens forslag om å øke basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene med 15 mill kr støttes. Dette beløpet vil dekke SINTEF Raufoss' opptak i ordningen og kompensere for prisstigning, ikke gi realøkning.
- Basisbevilgningen til instituttene må styrkes med 120 mill kr i 2018. Basisbevilgningen til forskningsinstituttene trappes opp gradvis til 25% i en femårig opptrappingsplan. Slik kan instituttene også i Norge ta et langsiktig perspektiv, kan være innovasjons- og omstillingsmotor for næringslivet, for offentlige virksomheter og for ny politikk. Økt basisbevilgning vil bygge kunnskapsgrunnlag og infrastruktur for morgendagens utfordringer og gi instituttene mulighet til å konkurrere på like vilkår internasjonalt.
- Økningen i basisbevilgning til forskningsinstituttene gis en strategisk og tematisk innretning mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen og sikrer dermed at en bygger langsiktig anvendt forskning på de viktigste områdene for samfunnet.

Reduksjon i basisbevilgning til forskningsinstituttene bidrar ikke til effektivisering i statlig virksomhet

Regjeringens budsjettforslag innebærer at en viderefører kutt i basisbevilgning til forskningsinstituttene, slik en også gjorde i de foregående årene. Det legges til grunn en reduksjon i basisbevilgningen til instituttene på 0,5% som tiltak for avbyråkratisering og effektivisering i statlig virksomhet. Det heter i forslag til statsbudsjett del I) kap 8.1 bl.a. at

"Kravet gjelder alle statlige virksomheter som mottar driftsbevilgninger fra statsbudsjettet."

De selvstendige forskningsinstituttene er ikke statlige og er heller ikke nettobudsjetterte virksomheter.

Forskningsinstituttene er selvstendige enheter, typisk stiftelser eller aksjeselskaper med en stor variasjon av eiere og med ikke-ervert til formål, som driver markedseksponert virksomhet. Inntektene hentes ved konkurranse om forskningsoppdrag i det åpne markedet og konkurranse om forskningsprosjekter i Forskningsrådet, EU og andre konkurransebaserte forskningsbevilgninger. Dette i motsetning til statlige nettobudsjetterte virksomheter.

Budsjettpostene for basisbevilgningene til forskningsinstituttene ligger på postene 50-57. Basisbevilgningen er ikke å anse som driftsbevilgning, men finansierer spesifikke oppgaver etter kriterier gitt av Forskningsrådet, dvs kvalitetsutvikling i forskningen som vitenskapelig publisering, egenandel i PhD-stipend, egenandel i internasjonale forskningsprosjekter mv. Basisbevilgningen kan ikke benyttes til administrasjon eller ordinær drift. Reduksjon i basisbevilgningen til forskningsinstituttene vil ikke bidra til mål om effektivisering eller avbyråkratisering i statlig forvaltning.

Vi er enig i at enhver virksomhet må ha oppmerksomhet på effektivisering og produktivitet. For de selvstendige forskningsinstituttene kommer presset om effektivisering til enhver tid fra åpen konkurranse i markedet. Det gir en sunn konkurranse om kvalitet, relevans og effektivitet i forskningen. Ved å redusere basisbevilgningen, svekkes instituttene evne til langsiktig kunnskapsoppbygging. Dermed gis forskningsinstituttene dårligere konkurransevilkår enn våre konkurrenter og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt. Dette tror vi ikke var hensikten med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

FFA foreslår at:

- Teknisk reduksjon på 0,5% i basisbevilgningen til forskningsinstitutter i de ulike sektorbudsjettene blir i 2018 kompensert med tilsvarende beløp på den aktuelle posten for basisbevilgning.

Investering i kunnskap - Langtidsplan for forskning og høyere utdanning må være forpliktende

Langtidsplanens operative mål for å bygge verdensledende forskning er oppfylt; opptrappingsplanene for rekrutteringsstillinger og forskningsinfrastruktur nås i 2018 med regjeringens forslag til statsbudsjett. Også mobilisering til økt internasjonalt forskningssamarbeid i EUs Horisont 2020 følges godt opp. På alle disse områdene definerer Langtidsplanen konkrete opptrappingsplaner, som med budsjettforslag 2018 blir oppfylt. Det er særlig

gladelig at mobilisering til Horisont 2020 blir forsterket med 79 MNOK i 2018, som er et år med svært store utlysninger i dette programmet.

De overordnede målene i Langtidsplanen om *styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, løse store samfunnsutfordringer* er ikke nådd. Skal disse samfunnsmålene nås, krever det langsiktig, målrettet finansiering som er tydelig innrettet.

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2018 følger ikke opp Langtidsplanens satsing på forskning for å løse de store samfunnsutfordringene. Forslaget innebærer en samlet nedgang i offentlige bevilgninger til forskning fra 1,05% av BNP til 1,04% av BNP. Forslaget er overraskende og uheldig i en tid hvor omstilling, fornying og innovasjon er mantraet for at Norge skal utvikle nytt næringsliv, videreutvikle velferdssamfunnet og bidra til å løse de store samfunnsutfordringene innenfor klima, energi, helse og sikkerhet. Reduksjonen er også overraskende i lys av at 1,25% av BNP ble holdt opp som mål i valgkampen for kort tid siden.

Fremtidens samfunnsnivå og næringsliv vil være kunnskapsbasert. Skal regjeringen nå sitt eget mål om at 3% av BNP brukes på forskning, må den offentlige forskningsinnsatsen øke ytterligere i en overgangsperiode for å utløse investering i forskning i og for næringslivet. Veksten må rettes mot næringsrettet forskning og stimulere næringslivet til å øke sin forskningsaktivitet og -investering. Løsningen ligger i samspill mellom private og offentlige virksomheter og forskningsmiljøene, nasjonalt og internasjonalt.

FFA mener at

- For at Norge skal gjennomføre de nødvendige langsiktige omstillingene i næringslivet, må myndighetenes forskningsinnsats utgjøre 1,25% av BNP i en overgangsperiode fra 2018. Økningen må styrke virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet.

Departementene må prioritere utfordringsdrevet forskning på sine samfunnsområder

Det bekymrer FFA at den norske regjeringen og mange departementer med store ansvarsområder ikke prioriterer forskning sterkere. Skal vi løse de store samfunnsutfordringene, kreves det ny innsikt, og da er det urovekkende at departementer med store budsjetter, som Samferdselsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet ikke investerer tungt i forskning for å finne framtidens løsninger. I budsjettforslaget framstår de som *forskningens unnasluntrere*. Økte bevilgninger til forskning på muliggjørende teknologier (75 mill) og mindre økninger til grønn konkurransekraft i KLD og LMD (30 mill), arbeid og velferd (10 mill), og transport (30 mill) er positive unntak og må gis forpliktende opptrappingsplaner.

FFA mener at

- Stortinget må gjennom Langtidsplanen sette konkrete og forpliktende opptrappinger på de store samfunnsområdene Innovativt næringsliv, Klima og miljøvennlig energi og transport, Fornøyelse i offentlig sektor og Internasjonal sikkerhet og migrasjon. Departementene må forpliktes på gjennomføring av strategiene.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad

Daglig leder

T: +47 91 54 66 10, E: agnes.landstad@abelia.no

Fakta om forskningsinstituttene i Norge

Forskningsinstituttens Fellesarena (FFA) representerer forskningsinstitutter med [basisbevilgning fra Forskningsrådet](#):

- 46 forskningsinstitutter som driver anvendt forskning på ideell, non-profit basis
- 6200 årsverk (2016)
- Årsomsetning NOK 9,6 mrd (2016)
- Har i gjennomsnitt 10% basisbevilgning fra Forskningsrådet. Øvrige inntekter er konkurransebasert.

Forskningsinstituttene samlet

- Står for 23% av den samlede forskningsinnsatsen i Norge (2015)
- Har hentet hjem 128 mill euro fra EU i Horisont 2020 (pr juni 2017), totalt 272 mill euro fra EU i 7. rammeprogram (hele perioden), dvs 30% av norsk deltagelse i EUs Horisont 2020. Totalt NOK 1,25 mrd i inntekter fra utenlandske kilder (2016)
- Forskningsinstituttens deltagelse i EU-forskningen mobiliserer norske bedrifter og offentlige virksomheter til europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid
- Scorer godt i konkurranse om forskningsmidler; utfører forskning for 40% av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler og en tredjedel av de totale offentlige FoU-midler
- En av ti doktorgradskandidater er tilknyttet forskningsinstituttene
- Har et omfattende FoU-samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og i utlandet

Grupperingene

Forskningsinstituttene i FFA varierer med hensyn til faglig innretning, arbeidsoppgaver, brukere, organisasjonsform, finansiering og historisk bakgrunn. Også størrelsen varierer sterkt fra de største som SINTEF og IFE til de minste som Frisch-senteret og Vestlandsforskning. Forskningsinstituttene kan grupperes i (2016):

- Teknisk-industrielle institutter (2.817 årsverk)
- Miljøinstitutter (1.011 årsverk)
- Primærnæringsinstitutter (1.406 årsverk)
- Samfunnsvitenskapelige institutter (992 årsverk)

Forskningsinstituttens Fellesarena FFA

FFA ønsker å være et viktig virkemiddel i forskningspolitikken og bidra til å øke samfunnets avkastning av forskningen, bl.a.

- bidra med forskning for å løse viktige samfunnsutfordringer innen teknologi, klima, energi, helse og velferd
- mobilisere næringslivet til å forske mer
- øke innovasjonstakten gjennom offentlige innkjøp
- øke deltagelsen i internasjonale forskningsprogrammer
- utdanne flere anvendte doktorgrader